

ФУНДАМЕНТАЛЬНА ПРАЦЯ З ОХОРОНИ ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗРОШУВАНИХ ЗЕМЕЛЬ

У видавництві «Аграрна наука» у 2009 р. вийшла друком книга «Наукові основи охорони та раціонального використання зрошуваних земель України» за редакцією С.А. Балюка, М.І. Ромащенко, В.А. Сташук (К.: Аграрна наука, 2009. — 624 с.). Створена великим колективом авторів — провідних фахівців з ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського», Інституту гідротехніки і меліорації, Інституту землеробства південного регіону, Херсонського державного аграрного університету, Інституту овочівництва та баштанництва, ННЦ «Селекційно-генетичний інститут», Миколаївського державного аграрного університету, Української академії аграрних наук, Держводгоспу України, Запорізької гідрогеолого-меліоративної експедиції вона, безумовно, є визначною подією.

Цю фундаментальну працю присвячено технічним, ґрунтово-екологічним, агротехнічним, інформаційно-управлінським та економічним проблемам зрошувальних меліорацій в Україні. У ній викладено результати багаторічних наукових досліджень і проектно-пошукових робіт, а також цінний досвід, нагромаджений трьома поколіннями меліораторів, ґрунтознавців, агрономів, економістів, організаторів меліоративного будівництва. Обґрунтовано необхідність і накреслено найперспективніші напрями подальшого розвитку зрошення в нашій державі на засадах економічної ефективності, екологічної безпеки та соціально-економічної доцільності.

Особливістю цієї праці є не тільки сучасні техніко-економічні підходи до вирішення проблем зрошувальних меліорацій, а й екологічна спрямованість стосовно охорони та раціонального використання ґрунтів. З позиції генетичного ґрунтознавства викладено відомості про ґрунтовий покрив та еколого-меліоративний стан зрошувальних земель, висвітлено сучасні, зумовлені досягненнями останніх років, способи окультурення ґрунтів, управління їхніми фізико-хімічними та агрофізичними властивостями і режимами.

Книга складається зі вступу, дванадцяти розділів, висновку, двох додатків.

У перших чотирьох розділах наведено обґрунтування необхідності й доцільності зрошення, характеристику земельних ресурсів країни, у т.ч. перспективних для розвитку іригації земель, технічного стану наявних зрошувальних систем і забезпеченості дощувальною технікою, продуктивності поливних земель. Охарактеризовано природні умови регіонів зрошення. Це стосується клімату, геоморфології, гідрогеології, ґрунтоутворювальних порід, ґрунтового покриву, а також забезпеченості водними ресурсами, якості зрошувальних вод з різних джерел.

Окремий розділ присвячено проблемі визначення, обстеження й оцінки еколого-агромеліоративного стану зрошуваних і вилучених зі зрошення земель у цілому та на прикладі зрошувальних систем Донбасу та Приазовського регіону з використанням сучасних методів — геоінформаційних технологій та комп'ютерного картографування, агроекологічної класифікації цих земель. Висвітлено також загальні закономірності та особливості конкретних проявів сучасних процесів еволюції ґрунтів при зрошенні. Особливу увагу приділено деградаційним процесам, які набули небезпечного поширення, в т.ч. засоленню, осолонцюванню, накопи-

ченню забруднювачів-токсикантів, негативної трансформації мікробних ценозів. Детально розглянуто закономірності розвитку ґрунтових процесів за умов краплинного зрошення.

У шостому розділі розглянуто заходи, які забезпечують стале й раціональне використання зрошуваних земель, їхню охорону, підтримання й розширене відтворення родючості ґрунтів. Представлено широкий спектр заходів, а саме: пропозицій щодо основ формування державної політики у сфері меліорації земель, сучасних засобів поливу, комплексної реконструкції і модернізації зрошувальних систем, заходи з інженерно-меліоративного захисту земель від шкідливої дії вод і поліпшення їх еколого-меліоративного стану. Ґрунтове висвітлення останніх питань містить характеристику сучасних підходів до формування структури посівних площ, систем сівозмін, удобрення, обробітку ґрунту, заходів боротьби з бур'янами, шкідниками та хворобами культур, режимів і способів зрошення. Викладено сучасні підходи до здійснення додаткових меліоративних заходів — промивок ґрунтів, меліоративної плантажної оранки, хімічної меліорації зрошувальних вод і зрошуваних ґрунтів, заходів з охорони водних, ґрунтових і рослинних ресурсів від забруднення токсикантами. Віддзеркалено також проблеми ряду окремих напрямів зрошеного землеробства, в т.ч. перспектив впровадження елементів системи точного землеробства, раціонального використання стічних вод для зрошення, рисових зрошувальних систем і земель, вилучених зі зрошення.

У наступних розділах книги висвітлено питання еколого-меліоративної класифікації зрошуваних земель, державного контролю за станом їх використання та охорони, створення й функціонування систем інформаційної підтримки та прийняття управлінських рішень, екологічного менеджменту, законодавчого забезпечення, стандартизації, нормування і сертифікації, інтегрованого управління водними та земельними ресурсами, підвищення економічної ефективності використання зрошуваних земель.

Книгу буде використано фахівцями установ системи УААН, Держводгоспу, Мінагрополітики, Мінприроди та інших відомств. Вона буде цінною у галузях зрошеного землеробства, водного господарства, ґрунтознавства, охорони природних ресурсів при еколого-меліоративному обґрунтуванні, проектуванні, будівництві й експлуатації зрошувальних систем, веденні моніторингових робіт, впровадженні інноваційних технологій виробництва сільськогосподарської продукції в умовах зрошення, управлінні родючістю ґрунтів. Безумовно, книга буде цінною для викладачів, аспірантів, студентів відповідних спеціальностей, управлінських структур різних рівнів, а також землекористувачів усіх форм власності у виробничій діяльності.

Приємно відмітити досить високі якісні показники цього видання. Книга становить великий інтерес з погляду подальшої розробки сучасних підходів до екологобезпечного використання зрошення у землеробстві України. Вихід її у світ є визначною подією у розвитку зрошувальних меліорацій в Україні.

**О.Г. Тараріко,
академік УААН**